

JUANMA BAJO ULLOA, DIRECTOR DE CINEMA

Text: MANUEL ROMO / Fotos: REBECA CRESPO

"He mamat cultura televisiva a manta"

'Airbag' és la tercera pel·lícula de Juanma Bajo Ulloa. Amb un pressupost proper als cinc-cents milions de pessetes i partint d'una idea de Karra Elejalde, Bajo Ulloa ha fet una de les pel·lícules més esperades de la temporada.

Després d'haver-se guanyat fama —merescuda— de cineasta personal i incorruptible amb *Alas de mariposa* i *La madre muerta* i ser considerat un dels *enfants terribles* del cinema de l'estat espanyol, Juanma Bajo Ulloa es despenja ara amb una comèdia boja i desenfrenada que, en aparença, poc o res té a veure amb les seves pel·lícules anteriors. *Airbag* és una pel·lícula de carretera protagonitzada per tres nens *pijos* de Donosti que inicien un viatge per les profunditats del nord de la península en cerca d'un valuós anell de compromís. Immensos bordells de luxe, mafiosos portuguesos, polítics corruptes i maletins plens de droga van adornant un periple trepidant i excèntric que dóna com a resultat una pel·lícula que es mou en paràmetres poc habituals, per no dir gairebé inexistents, en la producció estatal.

—*Airbag* és un notable canvi de registre respecte a *Alas de mariposa* i *La madre muerta* que, com a melodrames sòrdids que eren, marcaven una continuïtat. Ha estat conscient aquest canvi?

—La raó d'aquest canvi respon a qüestions tan bàsiques com fer les pel·lícules quan pots, quan les necessites fer, però, sobretot, quan es donen les circumstàncies apropiades: *Alas de mariposa* la vaig fer amb un pressupost familiar, amb ajudes personals i amb la hipoteca d'una casa que en aquells moments era l'única cosa que podia oferir al banc. El resultat va ser una pel·lícula molt humil, però al mateix temps molt personal. En aquella època no

podia plantejar-me ni de conya fer una pel·lícula d'acció —malgrat que ja coneixia la idea i la història de Karra— perquè era absolutament inviable. Ningú no ens produiria, sent principiants en el cinema, una pel·lícula de les característiques d'*Airbag* i no coneixíem les persones que ens podien ajudar en aquell moment. Llavors, el projecte va quedar apartat durant molts anys, fins ara.

—*I ara creu que era el moment adequat d'*Airbag*?*

—Jo crec que he fet en cada moment la pel·lícula que necessitava fer i que podia fer, que són dues coses molt diferents. Amb *Airbag*, el procés no ha estat diferent respecte a les dues pel·lícules anteriors. Vam trobar unes persones que confiaven en nosaltres, en la idea, en la història i en mi, i a més a més tenien una productora darrere amb mitjans per produir-la.

—*Com ha estat el procés d'*Airbag* des que va sorgir la idea primera fins ara?, perquè han passat un bon grapat d'anys des que us la va plantejar fins que l'heu feta.*

—Karra tenia una idea bàsica: un paio que se n'havia anat de putes i s'havia deixat l'anell de compromís al cul d'una negra. Jo hi era la nit que Karra se la va inventar. Va

ser en un taxi. Karra va començar a explicar aquesta història rocambolesca al taxista com si ens hagués passat a nosaltres i jo em vaig pixar de riure. La idea va quedar allà, però Karra continuava pegant-li voltes: no tenia la disciplina per seure i desenvolupar-la. En un festival de Sant Sebastià, Karra va explicar el projecte a Fernando Guillén Cuer-

"Em sembla fonamental estar preparat per a improvisar coses, no tenir res tancat. Per això no tinc cap pudor a arrencar una pàgina del guió si sorgeix alguna cosa més interessant al rodatge."

vo. Es coneix que li va encantar i van mamprendre a escriure més idees, escenes o possibles *gags*, però tampoc no va fructificar en un guió. Un dia, estàvem Karra i jo en un bar i vam decidir que això ja no podia continuar i que, com a mínim, havíem d'escriure el guió, encara que no es rodés. A partir d'aquell moment, ja ens vam posar a escriure els tres. Des de llavors ha passat un any i mig fins que hem trobar uns productors que han confiat en el projecte. El que havia començat quasi com una broma s'ha convertit en realitat, i jo estava acollonit.

—Com va ser el contacte amb Asegarce, la productora d'Arguiñano? Perquè alguns diuen, m'imagino que amb molta conya, que com Arguiñano volia debutar com a actor, va decidir produir-vos la pel·lícula.

—Sí, la veritat és que tota la pel·lícula se sustenta en Arguiñano i té sentit gràcies a la interpretació que hi fa. No, bromes a part, jo ja coneixia de feia temps, per Karra, la gent d'Asegarce i sempre em proposaven fer una pel·lícula. Un dia, a un avió, em vaig trobar un dels socis d'aquesta productora i vaig decidir explicar-li el projecte d'*Airbag*. Ells mai no havien produït cinema, però es coneix que estaven prou bojós per apostar per la pel·lícula i aquí estem.

—Com se sent davant un material tan diferent a *Alas de mariposa* o *La madre muerta*?, perquè, a més, *Airbag* conté una sèrie d'elements inherents a la seva personalitat. Em refereixo al rock'n'roll, al còmic o al cinema nord-americà.

—Sí, però jo em sento còmode en molts registres, al capdavant, em sento còmode amb una càmera a la mà. Per això, passar d'un drama claustrofòbic com era *La madre muerta* a una comèdia boja i desenfrenada com *Airbag* no em suposa tampoc un esforç molt gran. Jo sempre intento cenyir-me a la història que he d'explicar. Abans de fer *Alas de mariposa*, feia noces i batejos i ningú no em va preguntar, quan la vaig estrenar, què havia significat per a mi canviar l'estètica.

—Un dels retrets que s'ha fet a *Airbag* és la falta de coherència argumental i que hi hagin moltes coses que no queden massa clares. Malgrat això, sembla que aquest aspecte li dona una mica igual i pot ser una de les claus la done quan parodia les *tele-novel·les*.

—Vam fer una barreja de *McGuffins* (pretext argumental a la recerca del qual es basa el gros de la trama), de coses que es persegueixen durant la narració —l'anell, el maletí, l'*airbag*...—, que crec que en la pel·lícula no són tan importants. *Airbag* no és

una pel·lícula d'espies ni és una pel·lícula on hagi de tenir present on ha deixat els diners l'espia rus perquè, cinc seqüències després, quan els recuperi, tingui lògica. La història de veritat és la de tres *pijos* adotzenats de Donosti, que tenen un mur construït al voltant, que creuen que són feliços, encara que no ho acaben de tenir clar, i que un dia qualsevol, amb l'excusa un comiat de solter, es veuen involucrats en una aventura que els convertirà, a ritme de dibuixos animats i com si d'un curset accelerat es tractés, en tres païos menys recomanables per a les nostres mares però més interessants per a nosaltres.

—Continuant amb la qüestió del guió, dona també la sensació que ha estat una pel·lícula molt oberta fins al final.

—Sempre he cregut que això que es diu en les escoles de portar un guió ferri, amb un *story board*

"Jo sempre explico que les meves referències no són només cinematogràfiques, tenen molt a veure amb el còmic, la televisió, el rock'n'roll o els dibuixos animats. I tot això apareix en 'Airbag'."

amb tots els plans dibuixats no té molt de sentit perquè, per a mi, mai no pots tancar el guió fins que acabes la pel·lícula. I en aquest sentit, el rodatge és una part fonamental del procés d'una pel·lícula, de manera que has d'estar molt obert a l'hora de canviar coses ja que és quan et plantes davant del bou quan et puja l'adrenalina, hi penses i t'adones com és el lloc on rodés. En una taula m'és impossible imaginar si farà sol, com seran les noies que vindran a fer la figuració o si els actors hauran dormit bé aquella nit. En el rodatge realment veus els fets. Em sembla fonamental estar preparat per a improvisar coses, no tenir res tancat i pensar que tot pot fallar, com de fet passa quasi cada dia. Per això jo no tinc cap pudor a arrencar una pàgina del guió si sorgeix alguna cosa més interessant al rodatge. *Airbag*, a més a més, era

una pel·lícula que es donava a la improvisació.

—*Airbag* és un exemple de com es pot fer cinema d'acció digne a l'estat espanyol i, realment, un pressupost de cinc-cents milions per a una pel·lícula que té un munt de persecucions, explosions i trets, no és massa alt. *Aleshores*, per què creu que es fa tan poc cinema d'aquest tipus a l'estat espanyol?

—No ho sé, però una de les claus per explicar la història d'una manera divertida, en clau de pel·lícula d'acció trepidant i de comèdia boja era precisament que, com a espectadors, ens sabia mal no poder veure-la als cinemes, si no tenia la manera de fer i el *happy end* nord-americans. Nosaltres creiem que es pot fer i no sabem ben bé per què no es fa; suposo que tindrà a veure amb la cultura audiovisual dels cineastes espanyols, que ací és més literària i teatral. Moltes de les pel·lícules espanyoles que

veig actualment semblen funcions de teatre filmades o literatura filmada. Jo sempre explico que les meves referències no són només cinematogràfiques, tenen molt a veure amb el còmic, la televisió, el rock'n'roll o els dibuixos animats. I tot això apareix en la pel·lícula. De fet, penso que sempre ha estat en les meves pel·lícules, però especialment a *Airbag* perquè permetia introduir tot això. La generació de cineastes anterior a la meua estaven preocupats per qüestions diferents, més polítiques potser, i no vénen d'un món tan audiovisual. Jo, en canvi, he mamat a manta cultura televisiva i no he de fer cap esforç per adaptar-me a aquests paràmetres. Per posar-te un exemple, igual no sé qui és Kieslowski, però conec les vinyetes de Batman o els dibuixos de la Warner més que els de Walt Disney.

—A més són referències que des del principi ha tingut, perquè recordo la famosa frase que va dir al festival de Sant Sebastià, quan va guanyar la Conxa d'Or amb *Alas de mariposa* i li preguntaven per les seves preferències cinèfiles: "Si parlem de Welles, m'agrada més *Tori que Orson*".

—Sí, però en *Airbag* el tema de les referències és més evident. No sóc tan cinèfil per una qüestió de pura edat, perquè a Vitòria no hi ha una cinemateca i perquè el cinema que jo he vist, i al mateix temps, el que m'ha ficat el cuquet de fer-me director són les pel·lícules més comercials.

—Sempre li ha agradat apostar per cares noves o poc conegudes: a *Alas de mariposa* estava *Laura Vaquero*, que interpretava a la nena, tot un descobriment, i a *La madre muerta*, *Ana Alvarez*. A *Airbag* aquest fenomen s'ha multiplicat per deu. Noms com *Alberto San Juan*, *Manuel Manquaña* o *Raquel Meroño* són desconeguts per al públic, però a més hi ha una quantitat enorme del que

—Com va ser el contacte amb Asegarce, la productora d'Arguiñano?

—Jo ja coneixia de feia temps, per Karra, la gent d'Asegarce i sempre em proposaven fer una pel·lícula.

Un dia, a un avió, em vaig trobar un dels socis de la productora i vaig decidir explicar-li el projecte d'Airbag'. Ells mai no havien produït cinema, però es coneix que estaven prou bojos per apostar per la pel·lícula i aquí estem.

a veure'ls fer. I dels vuitanta personatges que n'hi ha amb una frase, també em venia de gust que fos gent molt coneguda, a vegades disfressats, quasi sempre descontextualitzats, perquè el públic tingués una nova dimensió a l'hora de veure la pel·lícula.

—Es podria dir, llavors, que *Airbag* és, sobretot, una pel·lícula de personatges?

—Totalment. A nosaltres el que ens agraden són les persones. En la pel·lícula hi ha molts secundaris d'aquells que només tenen una frase, però que amb això l'espectador ja es pot fer una idea de la psicologia del personatge. I els tres protagonistes maduren gràcies a trobar-se aquestes persones que no s'ajusten precisament als patrons del cinema *verité*. A vegades són situacions surrealistes, però la qüestió és que els fan canviar.

es coneix com "cameos" de gent que és molt coneguda i que no són professionals de la interpretació o també col·laboracions petites d'actors tan especials com *Santiago Segura*.

—Des del principi hi havia una idea clara que *Airbag* era una pel·lícula coral, de personatges, amb tres protagonistes, amb tres personatges principals, molts secundaris i molts papers petits. Llavors em semblava interessant i necessari que hi haguessin moltes cares noves, com és el cas de *Vicenta Ndongu*, *Manuel Manquaña*, que, encara que porta anys i anys fent coses al teatre i a televisió, és pràcticament un nouvingut al cinema, o *Alberto San Juan*, que interpreta un dels tres protagonistes i no havia fet cinema abans. Però també em semblava molt interessant que hi haguessin actors prou coneguts com *Paco Rabal*, *Rosa Maria Sardà* o *Maria de Mediros* fent papers que mai han fet, canviant-los el registre i l'aspecte i que apareguessin com una cosa totalment contrària a la que l'espectador està acostumat

